

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-488-7-30>

**RESTITUTION OF CULTURAL VALUABLES
IN THE CONTEXT OF POSTCOLONIAL MUSEUM PRACTICE:
CHALLENGES AND PROSPECTS**

**РЕСТИТУЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ У КОНТЕКСТІ
ПОСТКОЛОНІАЛЬНОЇ МУЗЕЙНОЇ ПРАКТИКИ: ВИКЛИКИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ**

Shyshliuk Ye. G.

*PhD of Fine art, Decorative Art,
Restoration,
Associate Professor at the Department
of Art Expertise
National Academy of Culture and Arts
Management
Kyiv, Ukraine*

Шишлюк Є. Г.

*доктор філософії з образотворчого
мистецтва, декоративного
мистецтва, реставрації,
доцент кафедри мистецтвознавчої
експертизи
Національна академія керівних кадрів
культури і мистецтв
м. Київ, Україна*

У сучасному музеєзнавстві питання реституції культурних цінностей тісно пов'язане з постколоніальним дискурсом та переосмисленням ролі музеїв у збереженні та презентації світової культурної спадщини. Постколоніальний підхід вимагає критичного погляду на історію формування музейних колекцій та визнання колоніального минулого багатьох артефактів. Це створює нові виклики для музейних практик, змушує на державному рівні переглядати усталені концепції власності, культурної цінності та репрезентації. Дослідження реституційних процесів у постколоніальному контексті допомагає зрозуміти як історичні механізми привласнення культурних цінностей, так і сучасні підходи до деколонізації музейного простору. Багато музейних колекцій сформовані в епоху колоніалізму і потребують переосмислення з точки зору етики та історичної справедливості. Вивчення постколоніальних аспектів реституції залишається актуальним для формування нових музейних практик та політик.

У ХХІ ст. сформувалися дві основні тенденції у підході до постколоніальної музейної практики. З одного боку, активізувалися процеси фізичної реституції артефактів країнам походження. З іншого боку, музеї впроваджують нові форми співпраці з постколоніальними спільнотами, включаючи спільне кураторство та цифрову реституцію [2]. Однією з ключових праць з цієї тематики є монографія Ніколаса Томаса де автор аналізує роль музеїв у постколоніальну епоху та

висвітлює нові підходи до реституції культурних цінностей [4]. Інші роботи науковця присвячені аналізу інноваційних кураторських практик, які спрямовані на деколонізацію музейних експозицій та переосмислення колоніальних колекцій [3].

У Нідерландах з 2020 р. діє національна політика щодо реституції культурних цінностей з колишніх колоній. Музей Тропиків в Амстердамі став піонером у впровадженні нових підходів до роботи з колоніальними колекціями. У 2021 р. Німеччина офіційно визнала геноцид племен гереро і нама в колишній колонії Намібія і погодилася на повернення історичних артефактів [1].

Показовим прикладом нового підходу до постколоніальних колекцій є проєкт «Unfinished Histories» в музеї Піт Ріверс в Оксфорді. Музей співпрацює з корінними спільнотами для створення нових етикеток та інтерпретацій для артефактів колоніальної епохи. Це дозволяє представити множинні перспективи та контекстуалізувати складну історію цих об'єктів.

Так само інноваційним є підхід Національного музею африканського мистецтва Смітсонівського інституту у Вашингтоні. Музей впровадив практику «етичного зберігання», визнаючи право спільнот походження на доступ та використання артефактів для культурних та релігійних цілей, навіть якщо вони фізично залишаються в музеї.

У цих постколоніальних підходах до музейної практики стикаються різні розуміння культурної спадщини та ідентичності. Прихильники активної реституції наголошують на необхідності виправлення історичних несправедливостей. Опоненти ж вказують на ризики втрати «універсальних музеїв» та обмеження доступу до світової культурної спадщини.

Протягом 2020–2024 рр. років відбувається активна реалізація проєктів з деколонізації музейних експозицій та переосмислення колоніальних колекцій. Це переважно стосувалося музеїв Європи та Північної Америки, які працюють з артефактами з Африки, Азії та корінних народів Америки та Океанії. Постколоніальний підхід став важливим фактором у формуванні нових музейних політик та практик. Музеї переосмислюють свою роль у збереженні та презентації культурної спадщини, шукають нові форми діалогу та співпраці з постколоніальними спільнотами. Проте цей процес залишається складним і суперечливим, вимагає постійного діалогу та переговорів між різними зацікавленими сторонами.

Література:

1. Beurden, J. Treasures in Trusted Hands: Negotiating the Future of Colonial Cultural Objects. *Sidestone Press*. URL: <https://www.sidestone.com/books/treasures-in-trusted-hands> (дата звернення: 20.09.2024)/
2. Modest, W., Lelijveld, R. Words Matter: An Unfinished Guide to Word Choices in the Cultural Sector. *ICCROM* URL: <https://ocm.iccrom.org/documents/words-matter-unfinished-guide-word-choices-cultural-sector> (дата звернення: 22.09.2024)/
3. Thomas, N. Reframing Colonial Collections: New Curatorial Approaches. *Museum Anthropology*, 2021. № 44(1). P. 4–20.
4. Thomas, N. The Return of Curiosity: What Museums are Good For in the 21st Century. *Reaktion Books*. URL: <https://www.reaktionbooks.co.uk/display.asp?ISBN=9781789146523> (дата звернення: 20.09.2024).